

МОНІТОРИНГ З ПИТАНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

*Бєлодєд О.В.,
завідуюча відділом бібліотечного маркетингу,
інноваційної та методичної роботи
Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова*

Мета моніторингу – виявлення рівня обізнаності студентів, аспірантів, викладачів щодо принципів академічної доброчесності; удосконалення роботи бібліотеки з підвищення рівня їх інформаційної компетентності з питань академічної доброчесності.

Моніторинг проводився методом анкетування, яке представляло собою самостійне заповнення анкет респондентами і носило анонімний характер. Учасникам анкетування пропонувалось вибрати лише одну відповідь із наявних або запропонувати свою. Але багато респондентів позначили декілька варіантів відповідей, тому надано рейтинги їх найбільш популярних відповідей.

В анкетуванні взяли участь 119 респондентів (респ.), з них: 30 (25.2%) – науково-педагогічні працівники (наук.-пед. прац.) ; 89 (74.8%) – студенти (студ.).

В першу чергу нам цікаво було дізнатись, чи знайомі учасники дослідження з поняттям «академічна доброчесність»:

- «так» відповіли 42.9% – (51 респ., у т. ч. 18 наук.-пед. прац., 33 студ.);
- «частково» – 30.3% – (36 респ., у т. ч. 9 наук.-пед. прац., 27 студ.);
- «ні» – 26.9% – (32 респ., у т. ч. 3 наук.-пед. прац., 29 студ.);

У наступному питанні ми хотіли з'ясувати: які прояви академічної недоброчесності респонденти знають або зустрічали в університеті?

На дане запитання ми отримали наступні результати (*рейтинг відповідей*):

1. Списування – 58 респ., у т. ч. 16 наук.-пед. прац., 42 студ.;
2. Академічний плагіат – 49 респ., у т. ч. 17 наук.-пед. прац., 32 студ.;
3. Необ'єктивне оцінювання – 36 респ., у т. ч. 2 наук.-пед. прац., 34 студ.;
4. Хабарництво – 20 респ., у т. ч. 2 наук.-пед. прац., 18 студ.;
5. Самоплагіат – 16 респ., у т. ч. 5 наук.-пед. прац., 11 студ.;
6. Фальсифікація – 14 респ., у т. ч. 4 наук.-пед. прац., 10 студ.;
7. Обман – 11 респ., у т. ч. 1 наук.-пед. прац., 10 студ.;
8. Фабрикація – 8 респ., у т. ч. 3 наук.-пед. прац., 5 студ.

Найбільш поширеними проявами недоброчесної поведінки при написанні робіт респонденти вважають (*рейтинг відповідей*):

1. Списування – 65 респ., у т. ч. 10 наук.-пед. прац., 55 студ.;
2. Академічний плагіат – 29 респ., у т. ч. 5 наук.-пед. прац., 24 студ.;

3. Самоплагіат – 22 респ., у т. ч. 10 наук.-пед. прац., 12 студ.;
4. Обман – 14 респ., у т.ч. 14 студ.;
5. Фальсифікація – 13 респ., у т. ч. 5 наук.-пед. прац., 8 студ.;
6. Фабрикація – 11 респ., у т. ч. 3 наук.-пед. прац., 8 студ.;
7. Хабарництво – 10 респ., у т. ч. 2 наук.-пед. прац., 8 студ.

Серед причин існування академічної недоброчесності в університеті учасники моніторингу визначили:

1. Відсутність інтересу до тем письмових робіт – 42 респ., у т. ч. 4 наук.-пед. прац., 38 студ.;
2. Порушення принципів академічної взаємодії, корпоративної довіри тощо (зниження академічних стандартів, деформація етичного поля) – 40 респ., у т. ч. 8 наук.-пед. прац., 32 студ.;
3. Повторюваність тем письмових робіт – 29 респ., у т. ч. 3 наук.-пед. прац., 26 студ.;
4. Відсутність покарання за плагіат – 28 респ., у т. ч. 11 наук.-пед. прац., 17 студ.;
5. Відсутність чітких правил з написання робіт та їх оцінювання – 21 респ., у т. ч. 3 наук.-пед. прац., 18 студ.;
6. Обмежений доступ до необхідної інформації – 16 респ., у т. ч. 7 наук.-пед. прац., 9 студ.;
7. Надмірна комерціалізація академічного простору – 13 респ., у т. ч. 4 наук.-пед. прац., 9 студ.; масовість освіти – 13 респ., у т. ч. 3 наук.-пед. прац., 10 студ.;
8. Необхідність виконання великого обсягу письмових робіт – 9 респ., у т. ч. 2 наук.-пед. прац., 7 студ.

На запитання, чи перевіряють респонденти свої наукові праці на унікальність (оригінальність) тексту, ми отримали такі відповіді:

- «так» – 50 % (59 респ., у т.ч.: 18 наук.-пед. прац., 41 студ.);
- «ні» – 45 % (54 респ., у т.ч.: 9 наук.-пед. прац., 45 студ.);
- не відповіли – 5% (6 студ.).

Таким чином, перевірку робіт на плагіат як захід його протидії здійснює 50 % опитаних респондентів, переважна більшість з яких – студенти, які використовують пошукові ресурси, представлені в Інтернеті.

Чи вважають за необхідне учасники моніторингу придбання університетом програм для перевірки наукових робіт на унікальність (оригінальність):

- «так» – 60 % (71 респ., у т. ч. 23 наук.-пед. прац., 48 студ.);
- «ні» – 40 % (47 респ., у т. ч. 6 наук.-пед. прац., 41 студ.).

Які, на думку респондентів, заходи є доречними для запобігання академічної недоброчесності?

Рейтинг відповідей:

1. Роз'яснювальна робота серед студентів, викладачів, науковців щодо складових академічної етики, прозорості та доброчесності – 62 респ., у т. ч. 15 наук.-пед. прац., 47 студ.;

2. Підвищення рівня інформаційної культури – 45 респ., у т. ч. 8 наук.-пед. прац., 37 студ.;
3. Запровадження «Кодексу честі університету», «Кодексу честі студента» – 23 респ., у т. ч. 8 наук.-пед. прац., 15 студ.;
4. Покарання студентів – 9 респ., у т. ч. 4 наук.-пед. прац., 5 студ.

Тобто, на думку опитаних, найбільш доречними заходами щодо упередження плагіату є роз'яснювальна робота серед студентів, викладачів, науковців; підвищення рівня інформаційної культури; запровадження «Кодексу честі університету», «Кодексу честі студента».

За допомогою наступного запитання ми хотіли дізнатися, чи бажають респонденти приймати участь у тренінгах, семінарах, консультаціях, які проводить Наукова бібліотека щодо набуття навичок академічного письма:

- «так» відповіли 51% (61 респ., у т. ч. 23 наук.-пед. прац., 38 студ.);
- «ні» – 45% (54 респ., у т. ч. 6 наук.-пед. прац., 48 студ.);
- не відповіли – 4 %

Отже, переважна більшість опитаних розуміють необхідність підвищення рівня інформаційної культури, бажають приймати участь у заходах бібліотеки, спрямованих на інформування науковців, викладачів, студентів щодо складових академічної етики, прозорості, доброчесності тощо.

Оскільки саме бібліотекам ЗВО відводиться ключова роль в інформуванні користувачів щодо питань академічної доброчесності, то на завершенні моніторингу нам важливо було дізнатися у респондентів: які теми семінарів і тренінгів з питань академічної доброчесності є для них найбільш актуальними? На дане запитання ми отримали відповіді, які згруповано за рейтингом:

1. Поняття плагіату, види плагіату, антиплагіатні програми та сервіси – 40 респ., у т. ч. 10 наук.-пед. прац., 30 студ.;
2. Академічна доброчесність: визначення поняття та складові – 38 респ., у т. ч. 7 наук.-пед. прац., 31 студ.
3. Правила цитування наукової інформації, складання списку використаних джерел – 34 респ., у т. ч. 10 наук.-пед. прац., 24 студ.
4. Формування навичок академічного письма – 31 респ., у т. ч. 8 наук.-пед. прац., 23 студ.
5. Відкритий доступ як засіб сприяння академічній доброчесності – 24 респ. у т. ч. 9 наук.-пед. прац., 15 студ.

Таким чином, проведений моніторинг дозволив окреслити наявну ситуацію рівня поінформованості студентів, аспірантів, викладачів щодо принципів академічної доброчесності, проаналізувати ставлення респондентів щодо запобігання та протидії плагіату тощо.

Як інформаційний осередок університету бібліотека постійно вивчає інформаційні потреби і проводить роботу з підвищення інформаційної компетентності студентів, молодих науковців, професорсько-викладацького складу: надає індивідуальні і групові консультації, проводить семінари, презентації, тренінги та майстер-класи тощо. Результати проведеного дослідження допоможуть визначити найбільш ефективні форми роботи, слугуватимуть основою подальшої діяльності книгозбірні щодо запровадження принципів академічної доброчесності, підвищення інформаційної компетентності всіх учасників освітнього процесу університету.